

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د جوړونکو د روزنې او د مليس مرکز مدیریت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومی ریاست

A R

ټولګ نهم

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
په بازار کې پرې انجسته او خرڅونه په کليکته منع ده.
له مس غړو وکو سره قانوني چلند کېږي.

ISBN 978-9926-23-064-2

9 789936 250642 >

Ketabton.com

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزني او د ساینس د مرکز معیثیت د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

هنر

A R T

نصه ټولگی

د چاپ کال ۱۳۹۰ هـ . ش.

الف

مؤلفان:

سيد انور ميجينجيل دهنرونو د ديارتمنت علمي غړی
محمد غالب الله يار د هنرونو د ديارتمنت آمر
علمي او مسلکي اېډيټر:

سيد انور ميجينجيل دهنرونو د ديارتمنت علمي غړی
د ژبې اېډيټر:

مؤلف محمد سهراب جېدار

د اېډيټ مسلکي کمېټه:

پوهنمل عبدالحي فرحمند د هنرونو د پوهنځي استاد

د پوهنې وزارت:

غلام محمد راهي د هنر د مضمون ښوونکي

عاطفه شېنم عازفي د هنر د مضمون ښوونکي

دیني، سیاسي او فرهنگي کمیټه:

- مولوي عبدالصبور عربي

- دکتور محمد يوسف نيازوی

- حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعليمي نصاب د پراختيا په رياست کې.

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسماء الله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين.

- دکتور شېر علي ظريفني د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول.

- د سر مؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

طرح او ډيزاين:

رحمت الله غفاري

ملي سرو د

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د ثوري   هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی   د د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو   د نرگمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي   پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي   هم ایماق، هم پشه بان
دا هیواد به تل ځلېږي   لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسیا به   لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر   وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دی چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولني د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه بېلې چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوي دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعاله ساتل د تدريسې پلان برخه گرځېدلي ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تيارېس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پر له پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برېاوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنه پلي کولو کې خپل مسؤوليت په رښتيني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ، د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولني د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي. په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له موافقانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نړي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وپښ کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

پراختيا

مخ

سرليک

۱	په رنگه خپو انځورگري	۱	
۲	د (معاصر) افغانستان د هنر تاريخ	۲	
۳	په مصنوعي موادو پايه کول	۳	
۷	په خټو کې شبکه جوړونه	۴	
۹	د لويديځ هنر	۵	
۱۳	د کليزي ډيزاين او نقاشي	۶	
۱۷	د لويديځ معاصر هنر	۷	
۲۱	له بياره کاغذي قطبو لاسي کار جوړول	۸	
۲۵	د هنري ډيزاينونو کاپي کول	۹	
۲۷	د افغانستان له هنري مؤسيسوسره اشنا کيدل	۱۰	
۲۹			

سرلیک	
مخ	
۳۱	له شعر څخه انځورگرې
۳۳	له کمپیوټر سره اشنا کیدل
۳۷	د یوه ساده میناتور کاپي کول
۳۹	د بېلو بېلو سکویونو او گل گنډونو سره اشنا کیدل
۴۳	د یوه ساده گل گنډنې جوړول
۴۵	د افغاني هنرمندانو پېژندل
۴۷	د قرآني آیتونو برجسته کول
۴۹	په نقاشۍ کې د (Paint) له پروگرام استفاده
۵۳	د افغانستان له ملي موزیمونو سره اشنا کیدل
۵۵	د منابعو فهرست یا سرچینې

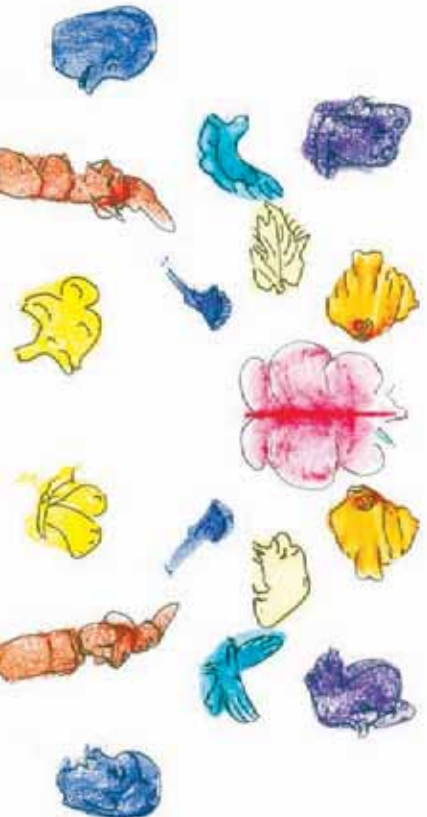

په رنگه خپو انځور گوري ايا تر اوسه مو په رنگه خپو نقاشي کړي ده؟

له نقاشي کولو مخکې خپل کاغذ په خپله خوبښه له مینځ څخه قات کړئ. داسې هم کولی شئ چې کاغذ یو یا څو ځایه قات کړئ. بیا کاغذ بیرته خلاص کړئ او په خپله خوبښه رنگه خپي چې نه ډیرې ټینګې وي او نه اوښلي د کاغذ په یوه قات کېږئ او بیرته بې قات کړئ او لږ څه فشار ورکړئ. کله چې کاغذ خلاص کړئ و به گورئ چې د پخوانۍ خپي په شان یوه بله خپه د کاغذ په بل مخ بریوتې ده.

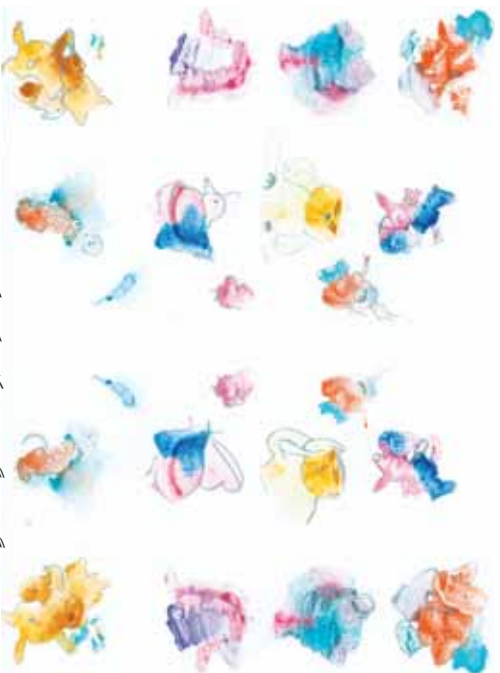
دا کار څو واره په لوبو او وړو خپو د کاغذ په بیلو بیلو برخو تکرار کړئ ترڅو د کاغذ د قات کیدو له امله رنگینې خپي منځ ته راشي. بیا لږ څه صبر وکړئ چې رنگ وچ شي. وچیدو وروسته رنگه خپي له هرې خوا نه وگورئ او په هغې کې بیل بیل شکلونه پیدا کړئ.

او بياني د خپلي خوښي په انځورونو بشپړ کړئ.
هر څومره شکلونه چې په کې پيدا کړئ ستاسې د برياليتوب نښه ده

(۲) تصوير) د خپلي خوښي، د کافله پرمخ کيړئ او صفحه قات کړئ ترڅو په بل مخ هم هغه شپه په کې ايجاد شي

(۳) تصوير) هرې خواکې رنگه شي، نه وگورئ او شتا شکلونه په کې پيدا کړئ.
رنگه شي په شتا شکلونو واوږئ.

تمرین
د رنگه خپو شکلونه چې په ناڅاپي ډول ايجاد شوي دي، بشپړ کړئ.

د معاصر افغانستان د هنر تاریخ

د اوسني او پخواني افغانستان په هنري اثارو کې
کوم توپيرونه په ګوته کولی شئ؟

له هندوستان څخه د چاپ د ماشين په راوړلو او د ((ماشين خانې)) (مطبعې) له تاسيس څخه وروسته په کابل کې، د کتابونو، ادبي او تاريخي او نورو رسالو د چاپولو کار پيل شو. د افغانستان لومړنۍ جريده ((شمس النهار)) په ۱۲۵۲ هـ ش کال کې نشر شوه. د مشروطه غوښتونکو د غورځنگ په وخت کې د افغانستان د خلکو په تاريخ، فرهنگ، ادب، کړو اوړو کې لوي بدلونونه څرګند شول چې د هغو له جملې څخه د نويو ښوونځيو تاسيس، د سراج الاخبار د جريدې نشر پيل، د دار التاليف تاسيس، د حبيبي ښوونځي تاسيس، د چاپ فبريکه خونه، د تورو او زنگو ګراف او د درسي کتابونو تاليف ددې سبب شو چې د نوي نسل روښان فکران وروزل شي. ددې بدلون په اوږدو کې د

۱۱- تصوير، نوي د چاپ جوړه

۲ تصویر

۳ تصویر

لویدیځې نړۍ له تخنیکي پرمختګ او د نړۍ له ازادې غوښتونکو بدلونونو سره اړیکې ټینګې شوي؛ د دموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان په معاصر تاریخ کې د استعدادونو د غوړېدو او د علمي او فرهنګي فعالیتونو د سر ته رسولو زمینه برابره شوه. په دې لسیزه کې ادیبانو، څېړونکو او عالمانو خپل اثار د پوهې او هنر نړۍ ته وړاندې کړل. په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې د صنایعو ښوونځی تاسیس شو دا لومړنی هنري ښوونځی و چې (نقاشي، مجسمه جوړونه، معماری او...) څانګې یې درلودې چې دا د نويو هنرونو د رامنځ ته کېدو پیل و. په دې مرکزونو کې د هنرمندانو روزنې دې ته لار پرانیستله چې د نړۍ ټولني له غوښتنو سره سم ګرافیک، ټیټر او موسیقۍ ته پراختیا ورکړل شي. په دې مرکزونو کې د فارغانو له خوا د کتابونو د تالیف، د هنر په بیلو څانګو کې د ډول ډول هنري ټاډو فعالیت پیل شو. د دې هنرمندانو هنر او هغه هنر ونه چې پخوا په افغانستان کې موجود وو، د هېواد ضرورتونو ته ځواب ورکاوه. په نۍ نړۍ کې د اړیکو نیول او اطلاعاتي رسنۍ ډیر ارزښت لري او بېلې بېلې رسنۍ، لکه: ورځپاڼه، مجله، راډیو، ټلوېزیون، انټرنټ د هنرمندانو د هنر د مختلفو څانګو په غاړه وو چې دا هنرمندان د هنرونو په پوهنځي او د صنایعو په ښوونځي کې پر زده کړو او تحصیل بوخت دي، ترڅو هنري اثار طرحه او سر ته ورسوي. د مثال په توګه د ګرافیک د څانګې زده کوونکي زده کوي چې په څه ډول نښانونه طراحي کړي او د مختلفو ورځو له پاره پوسترونه جوړ کړي د ادارو، مؤسسو او شرکتونو لپاره پاکټونه او نښانونه جوړ کړي، مجلې او ورځپاڼې څه ډول طراحي کړي، د کتابونو پوښونه څه ډول انځور کړي او د فابریکو د محصولاتو لپاره څه ډول کارټونه ډیزاین کړي. هغه کسان چې د ټیټر په څانګه کې تحصیل کوي، په مرکز او و لایتونو کې د تمښل په چارو بوخت دي او یا په ټلوېزیونو کې تمښلي پارچې وړاندې کوي. ټوکي او فکاډي، هنري ټوټي او له ټلوېزیون څخه د هغې وړاندې کول د معاصرې دورې له څانګرتیاوو څخه دي. ځینې هنرمندان د کاریکاتور یا طنزي تصویرونو د انځورونو فعالیت ترسره کوي او د مجلو او د ورځپاڼو لپاره انتقادي تصویرونه انځوروي.

(۴) - تصویر) به روشنی رنگین و بوی
کرجی تصویر

دا فعالیتونه په ځانگړې توگه په بېلو بېلو مذهبي، اقتصادي، اجتماعي او سياسي برخو کې زیات ارزښت پیدا کوي. په شلمه پېړۍ کې په واقعي شکل د نړۍ په ټکنالوژۍ، اړیکو نیولو، په نوي بشپړونه او روزنه او پوهنځیو کې زیات بدلونونه را منځ ته شوي دي. نوي اړتیاوې یې را پیدا کړې دي. په معاصر ژوند کې دا فعالیتونه له هنر سره نږدې اړیکې لري او یا د هنري څانگو له خوا وړاندې کېږي.

د بېلو بېلو څانگو هنرمندانو، لکه: د معماری، نقاشي، گرافیک، تیاتر او موسیقۍ هنرمندانو په نوي دوران کې د ښارونو خپرونو ته بدلون ورکړی دی او د انسانانو په ژوندانه کې خپر بدلونونه راځلي دي.

(۵) تصویر) د ماسټري نقاشي نمونه
په مزارشريف کې د سخي صاحب
زارت

١- تصويرو، ٥ کتاب په وژرو د گرانوکی طرحه

په ننيو وختو کې يو تلويزيوني تبليغ او جيزاين په اقتصادي چارو کې زيات ارزښت لري او هغه هنرمندان چې دا دنده پر غاړه لري، بايد د کارکوولو او د طرحو د وړاندې کولو د بېلو بېلو طريقو زده کړه وکړي. سربيره پردې د هنر څېنې څانگې، لکه: گرافيک، کارکاتور او سينما نړيواله جنبه لري چې د دې څانگو د هنري اثارو وړاندې کوونکي په نړيوالو سياليو کې په فرهنگي او هنري چارو بوخت دي. له دې امله ده چې د نوي افغانستان د هنرمندان په نورو هيوادونو کې په هنري فعاليتونو بوخت دي، ځکه چې هنر پوله او سرحد نه پيژني او د انسانانو په روح باندې خپل تاثير پريږدي. د افغانستان معاصر هنرمندان هڅه کوي چې د افغاني هنر او هنرمندانو په پيژندنه سربيره نړيوال معاصر هنر ته لاره پيدا کړي. او خپل هنر او فرهنگ په نې چوکاټ کې بيان کړي.

تصويين:

- ١- له کوم معاصر هنر سره مينه لري؟
- ٢- هغه پوسټرونه چې په جادو کې يې ويني، په څير سره وگروري؟ هغه په کومو طريقو خپل پيام خلکو ته ليرې دوي؟
- ٣- د کومو ادارو او موسساتو نښانونه پيژني؟ آيا تر اوسه مو د بانکونو نښانونه پاملرنه کړې ده؟
- ٤- د تلويزيون د پروگرامونو په طرحې کې کوم هنرمندان برخه لري؟ د کاليو په طرحې، دیکور، رڼا اچونه، د موسيقي په انتخاب، لارښوونه او ... پروگرامونو ته پاملرنه وکړئ.
- ٥- د کارکاتور د طرحې موخه څه ده؟

په مصنوعي موادو ټاپه کول په باطله موادو کوم کارونه سرته رسولی شی؟

سناسي په شاوخواکي داسي مواد وجود لري چي د استفادې وړ نه دي او کولی شو چي د ټاپه کولو لپاره ترې گټه واخلو. خپلي شاوخواته بڼه وگورئ هغه مصنوعي مواد چي د ټاپه کولو وړتيا لري، راټول کړئ، لکه: بيکاره تڼي، الين، کبري سستي، سربونس، د غاښو د کریم تیمپ، د اورلگیت خالي قطی، او ... او همدارنگه کولی شی چي د اوسپنيزو لوبو او وړو سکو لکه (بوه افغانگي، ۲ افغانگي، ۵ افغانگي) خخه ټاپه جوړه کړئ. د

۱) - تصویر) ټاپي په افشا شکل بدلي شوي دي

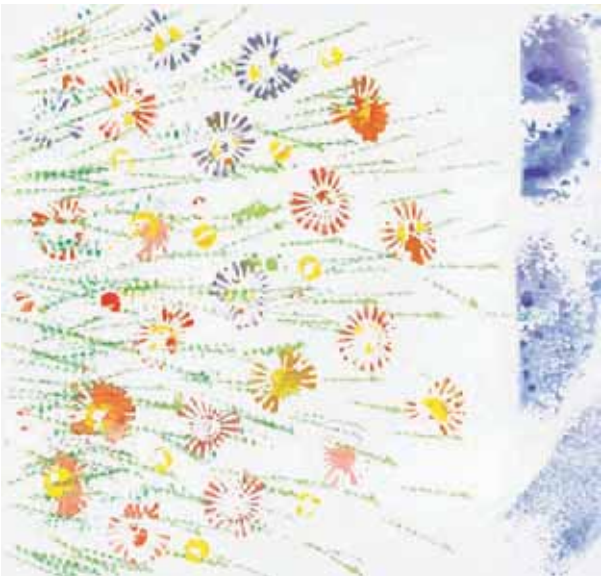

۱) تصویر) په مختلفو طبعي موادو ټاپه کول (۳) -

۳- تصویر: د بڼکو طرح لپاره له مصنوعي مواد څخه گټه اخیستنه.

۴- تصویر: له مصنوعي موادو څخه د نقاشي تکميل شکل

د اسفنج له ټوټو، د کاغذ له وروړکي ټوټي او له پلاستيکي کڅوړو څخه په ټاپه کولو کې گټه اخیستل کېږي. له دې موادو څخه په عادي او يا پلاس ټينگ شوي حالت کې کار اخیستل کېږي. هغه په بيلو رنګونو ککر کړی او په يوه سپين کاغذي ولگوي او بيا په ډير څير سره ورته وگوري او وروسته د خطو په مرسته نوي شکلونه ترې جوړ کړي.

تمرین:

- ۱- ایا د څو ډیزاینونو له یو ځای کېدو څخه بیل بیل شکلونه جوړولی شئ؟
او د ټاپي په منځ کې نوی ارتباط منځ ته راوړی شی؟
- ۲- له ټاپو څخه په گټه اخیستنه په خپله خوښه انځور وکابړی.

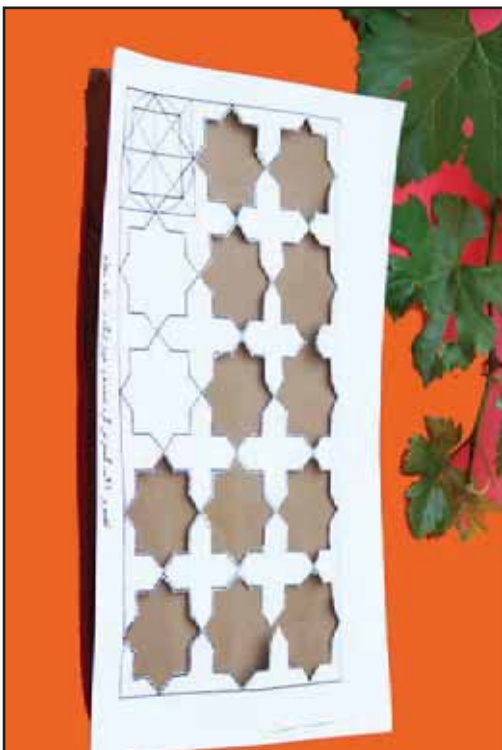
په خټو کې شبکه جوړونه:
 شبکه جوړونه مو په کوم ځای کې لیدلې ده؟
 ستاسې په فکر ولې خلک شبکه جوړوي؟

له اسلامي ډیزاینونو څخه په الهام اخیستلو چې له هغې سره اشناسوي یاست، د خپلې خوښې له ډیزاین څخه یوه شبکه جوړه کړئ. ددې کار لپاره مناسبه اندازه کاغذ چې د یوې تختۍ کاغذ $\frac{1}{4}$ برخه ده.

دختو یوه صفحه د یوه سانتي متر په پنډوالي جوړه کړئ چې ستاسې له ډیزاین سره برابره وي. د هغې د تیارولو لپاره لومړی د خټو صفحه، په لاسو هواره کړئ، وروسته یې د اش گز یا پریوبل شي باندي ښوی (هواره) کړئ.

(۱- تصویر) له خټې څخه تیار شوي ده.

۱) - تصویر) د خټي په صفحه باندې په کاغذ کې ډیزاین کېږدول کېږي.

د خټي له صفحه څخه وروسته، په کاغذ کې انځور شوی ډیزاین د هغې په مخ کېږدی او د خطونو په سر داسې خطونه وپاښی چې په خټه یې ښایي پاتې شي. په لازمو وسیلو په خټه باندې کوم خطونه چې پیداشوي دي د یوې پلاستيکي چارې په واسطه ژور کړی او اضافي خټه ترې پرته کړی. په اخیر کې یې د لاس

۲) - تصویر) ډیزاین د خټي صفحه په انتقال شوی دی او د کارولو وړ دی.

په واسطه بنوی (هواره) کړی، تر وچیدو وروسته شبکه شوی صفحه په داسې رنگو ورنګوئ چې ښکلا یې لارزانه شي.

(۶ - تصویر) د نخي اضافه برخې د خټو له صفحي څخه وړاسي.

(۵ - تصویر) د نخي صفحه ښکلا کړي شوي ده.

۱) - تصوير) شېك، شوي صفحہ رنگہ کرئ
تريخو پشکي شي.

تھرين:
د شېکي جورولو لپاره نور کوم مواد مناسب دي؟ هغه پيدا کړئ او د
شېکي جوروني يوه نمونہ جوړه کړئ.

د لویديخ هنر

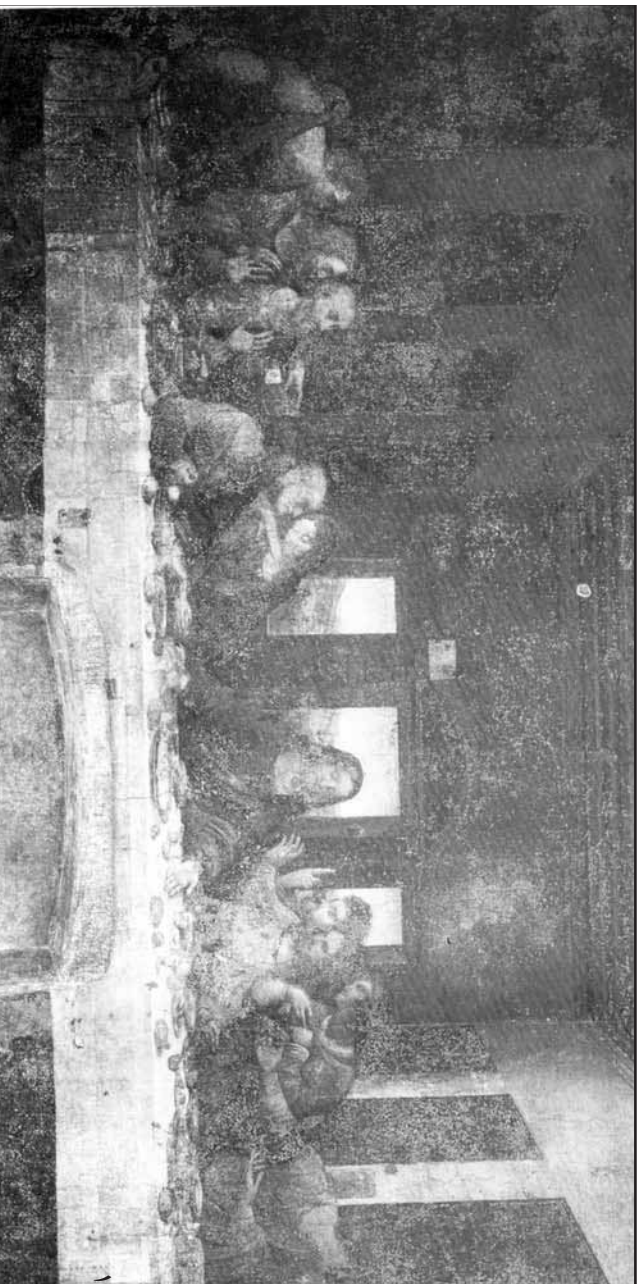
ايا پوهيږي چې د معاصر هنر رينسي په کومو دورو پوري اړه لري؟

(۱- تصوير) د (رسان پيټوري) کليسا د ميکاتو اتراليا روم ۱۵۲۹ م

رئسانس په لغت کې (بيازيريدلني) ته وايي. داسې ويل کيږي چې ايټالياي هنرمندانو د يونان هنري او لرغوني روم ادبي او هنري طريقو او روشمونو ته مخه وکړه. له همدې امله ددې دوري نقاشي، او مجسمي جوړونې طبيعت ته ورته والی لري. په دې دوره کې ډير مهم هنرمندان لکه ((داوښيچي))، ((ميکل آټي)) او ((رافايل)) دي.

(۲- تصوير) اخيري مانيسم ټاټوبه د يوالي نقاشي ده چې د (لوتارو دو ډوښيچي) اثر دی د صومعي په يووالي د راجينو د ژوند کولو ځای (رسانا ماريا ډله مراسمه) د ايټاليا په ميلان کې ۱۴۹۸، ۱۴۹۵ م

۱، ۲، ۳ او ۴ تصويرونو ته پاملرنه وکړئ.

۳) تصویر د رنسانسیمی وکلیت په چت نقاشی د (میلاد) ۱۶۰۸ تر ۱۶۲۷ پورې

په دې دوره کې د انسان د بدن طبیعي تناسبونو، تون (درنگ درجه یا تیزوالی او تن والی) (سیوری او روښنایی) ریاضي، هندسي او پرسپیکتیو (لرې او نیږدې) په نقاشی، مجسمه او معمارۍ کې زیات ارزښت درلود. انسان او د هغو د ښو ښودنه ددې دورې له هنري کارو څخه وه. دا هنري ښې او حالتونه له ایټالیا څخه پورې اروپا ته وغزیدل. د بیلو بیلو هنري څانگو هنرمندانو تر ۱۷ میلادي پیړۍ پورې د رنسانس له دورې څخه تقلید کاوه تر هغې وروسته د ((باروک)) هنرمندانو لکه ((رامبراند)) په نقاشی کې نوې طریقې په ځانګړې ډول له نور او سیوری څخه په ګټه اخیستلو کار پیل کړ. ۵ تصویر ته وګورئ

۴) تصویر د ((آس مېنرس)) د ((عقلم)) ګرېه وړیکان، روم، ایټالیا کې ۱۵۱۱-۱۵۰۹ میلادي

۵- تصویر) پخنده د نقاش خیره د ((امبرلند))
پتر ۱۶۵۹ - ۱۶۶۰ د پاروگ هنر

په ۱۸ میلادي پیړۍ کې هنرمندانو شاعرانه خیالاتو، لیدنو، عوطفو او احساساتو ته مخه وکړه او پارونکي رنگونه او طراحي یې انځور کړي او رومانټیزم یې منځ ته راوړ. درومانټیزم مشهور نقاشان ((دولاکروا)) او ((ژایکو)) نومونه د یادولو وړ دي. ۶ تصویر ته وگورئ وروسته د اکاډومی استازان، لکه: ((انگ)) او ((داوید)) د دویم ځل لپاره د رنسانس دورې ته راوگرځیدل او په هنري موضوعاتو کې یې د (پخوانیو) طریقو څخه پیروي وکړه او نوی کلاسیزم یې منځ ته راوړ، ۷ او ۸ تصویر ته وگورئ.

نور هنرمندان، لکه: ((میله)) او ((گرېه)) هغوی نوی طریقي او روشونه کارول او د رومانټیزم له شاعرانه خیالاتو او احساساتو څخه تیر شول او د هنر له اکاډمیکو اصولو څخه یې فاصله ونيوله. دوی په خپلو اثارو کې د خلکو د رېښتیني ژوندانه په انځورولو پیل وکړ. له دې امله د دوی د کار موضوع د کارگرانو ژوند، د کلیوالو ژوند او د ټیټې طبقې ټولنه وه او رومانیزم یې منځ ته راوړ.

تصویرین:

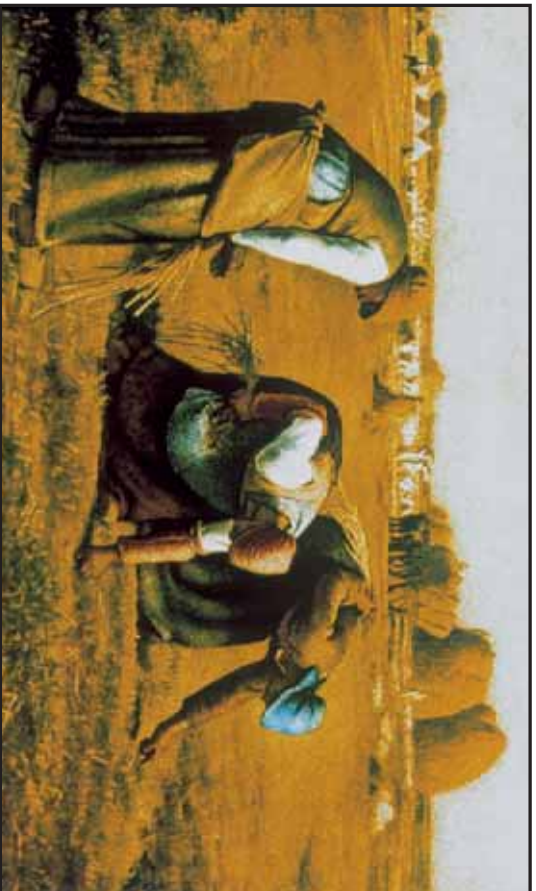

۶- تصویر) امپراتوري ډیوید ((سپور افسر))
ټالو د ((زیږکی)) اثر ۱۸۱۵ م د رومانټیزم هنر

۱- تصویر) دهراس د وروڼی د نقاشی تابلو د
داریکه، لمر په ۱۷۸۴ م وکالستیم هنر.

۷- تصویر) د وروڼی تابلو د نقاشی د میلته لمر ۱۸۷۵ م د راتلم هنر

- ۱- ددی درس د نقاشی آثار سره مقایسه کړئ.
- ۲- ددی درس په تصویرونو کې کوم توپیرونه وینئ؟

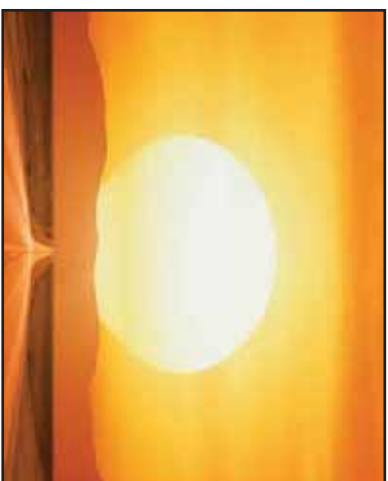
د کليزي ډيزاين او نقاشي تر اوسه مو خو ډوله کليزي ليدلي دي؟

ډيزاينران خو ډوله کليزي لکه جيبې، سرميزې، ديوالي او ... جوړوي ترڅو خلک له هغې څخه گټه واخلي. داکليزي په يوه کال کې د ورځو، اونيو او مياشتو تاريخ راښيي او د بېلو بېلو ډيزو ښکلو ډيزاينونو درلودونکي دي. ډيزاينران د کال د مياشتو او فصلونو اړوند ښکلو تصويرونو، ډيزاينونو او نقاشي شوي انځورونو څخه گټه اخلي.

۱ - تصوير) په مېي کې د ونو پاڼې کوم رنگونه غوره کوي.

۱) تصوير) د لمر د سترگې تودوخه څه ډول په نقاشي کې ښودلی شي.

کومې موزموگانې ناسې د
 پسرلي او اورې په فکر کې
 اچوي؟ کومې میوې تاسې ته
 منی درپه یادوي؟ د ژمې کومې
 منظري ستاسې په خیال کې
 گرځي؟ ناسې یوه کلپزه یا جتري
 څه ډول ویزاین کوی؟
 په دې اړه کوم فکر چې ستاسې
 په خیال کې گرځي هغه په پام
 کې ونیسئ او بیایې ویزاین او
 انځور کړئ. ستاسې کلپزه په
 څلورو فصلو ویشل کېږي او
 دولس بېلې بېلې میاشتي لري.

JULY 1975

WEEK	① MONDAY	② TUESDAY	③ WEDNESDAY	④ THURSDAY	⑤ FRIDAY	⑥ SATURDAY	⑦ SUNDAY
27	30	1	2	3	4	5	6
28	7	8	9	10	11	12	13
29	14	15	16	17	18	19	20
30	21	22	23	24	25	26	27
31	28	29	30	31	1	2	3

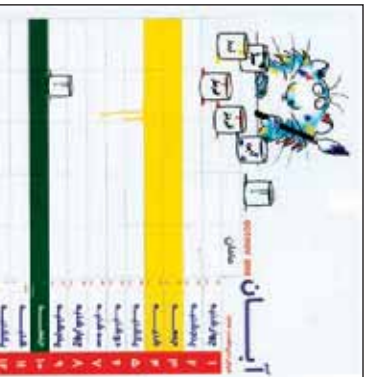

4- تصویر په ایران کې د یوې کلنې یوه برخه وړانځن شوې ده.

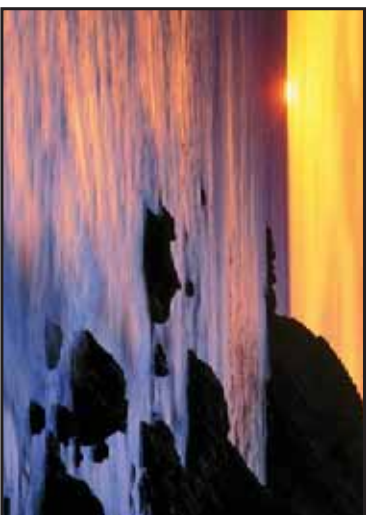
د یوه کال د بندولو لپاره له کومو تقسیم بندیو څخه گټه اخلي؟
 کورننښ وکړئ چې د هر فصل او دولس گونو میاشتو لپاره هغه تصویرونه، ویزاینونه او نقاشي پیدا کړئ چې د هغوی بیانونکي وي.

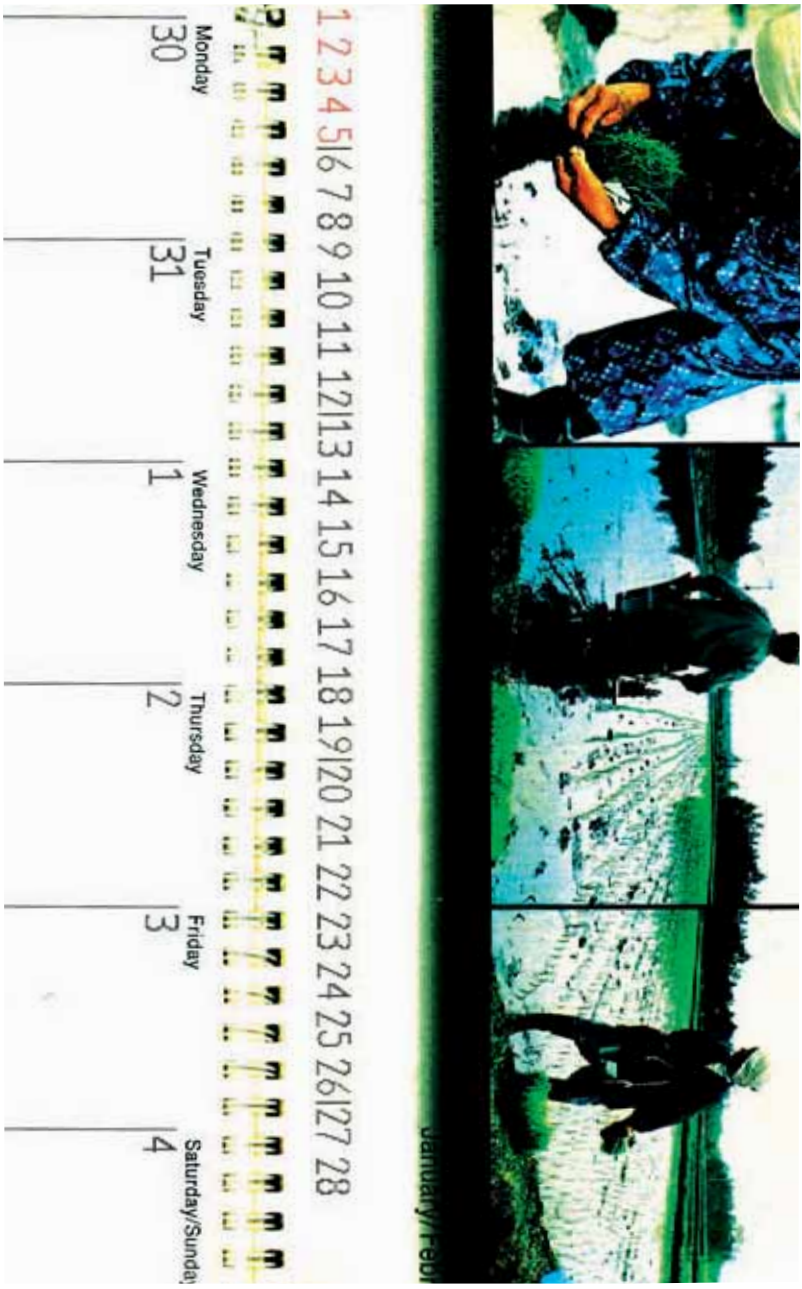
5- تصویر په امریکا کې ویزاین شوې کلنیزه

۶- تصویر په ایران کې ویزاین شوې کلنیزه

طبیعی منظرې د کال په مختلفو فصلونو کې څه توپیرونه لري؟

۷- تصویر) به چین کی ہولین شوی کلیہ

تھریں:

- ۱- یوہ دیوالی کلیہ ڈیزاین کری او ہفتہ بہ رنگہ انخورونو بنسکلی کری.
- ۲- خلور کسسیزی ہلی جورپی کری. د ہری ہلی غری دی د کلیزی بہ لیکنو او رسامی بانلی سسرہ خیری او مشوری وکری او تصمیم دی ونیسی. وروستہ دی د ہلی ہر غری بہ یوہ پاپہ کاغذ کی د کلیزی یو فصل جور کری. کاغذونہ سسرہ وصل کری. جنتری یا کلیہ تری جورپری.

د غروب معاصر هنر

د شلمې پېړۍ په هنرونو پوهېږئ؟

په ۱۹ میلادي پېړۍ کې مډرن نقاشي غورځنگ د امپرسیونیسم په نوم منځ ته راغی. د فرانسې ځوانو نقاشانو د هنري کارگاه (کارځای) څخه د باندې په نوي طریقه نوي موضوعگانې نقاشي کړې. دې نقاشانو په خپلو اثارو کې د نور او رنگونو پر یو بل باندې د اغېزې کار پیل کړ او ډیر تور سیوري یې څنگ ته پرېښودل. دوی د نقاشي لپاره د ورځې د هر مهال او په ډیره بیره یې رنگه خښې (رکې) کینودې ترڅو نور، رنگ او موضوع په ځانگړو شینو کې تمثیل کړي. لومړي تصویر ته وگورئ.

۱) تصویر د رود په غاړې منظره د (موت) لمر امپرسیونیسم هنر په روغې رنگو ۱۸۸۰ م کال

۱- تصویر د (پیکاسو) نور دکترینم هنر

کوئیزم (هندسي شکلونه تمایل) د شلمې

میلادي پېړۍ مهم هنري غورځنگ دی.

د امپرسیونیستانو پر خلاف چې هغوی په

ځانگړو شیبو کې نور او رنگ ته پاملرنه

لرله، کوئیزم د حجمونو او هندسي ساده

شکلونو د بیلابیلو زاویو د لیدلو په پام کې

نیولو سره نوو ترکیبونو په انځورولو کار پیل

کړ. دوی یوه موضوع له مختلفو زاویو څخه

چیزایښ او طراحی کوله او بیا به یې همدا

تصویرونه یوځای کول، ترڅو وکولی شي له

مختلفو طرفو څخه یې په نقاشۍ کې ونښي.

کوئیزم د طبیعت د تقلید په ځای د لیدني او

ذهني هنر ته مخه وکړه.

۲- تصویر ته وگورئ:

په اروپا کې یو بل چیر مهم او مدرن

هنري غورځنگ اکسپرسیونیزم دی. د

اکسپرسیونیسم هنر مندانو د خپلوعواطفو د

بیانولو له پاره له رنگونو څخه په ذهني ډول

گټه اخیستله. ۳ تصویر وگورئ. دوی درنگو

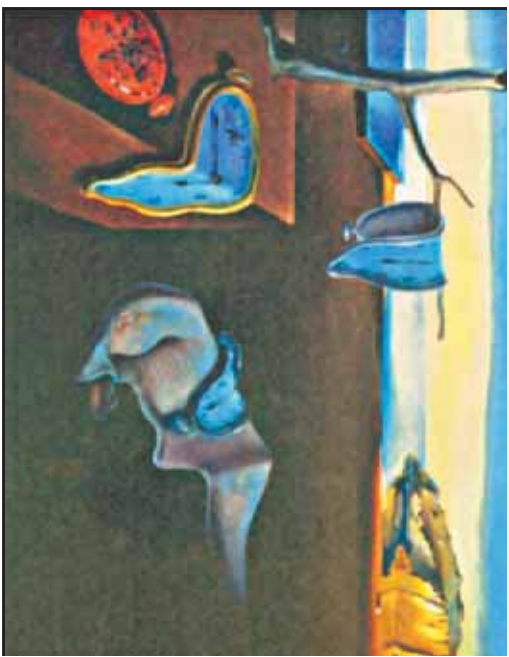
په تغیرولو، په شکلونو کې مبالغه او واقعي

تناسبونو ته تغیر ورکول په موضوعگانو کې د

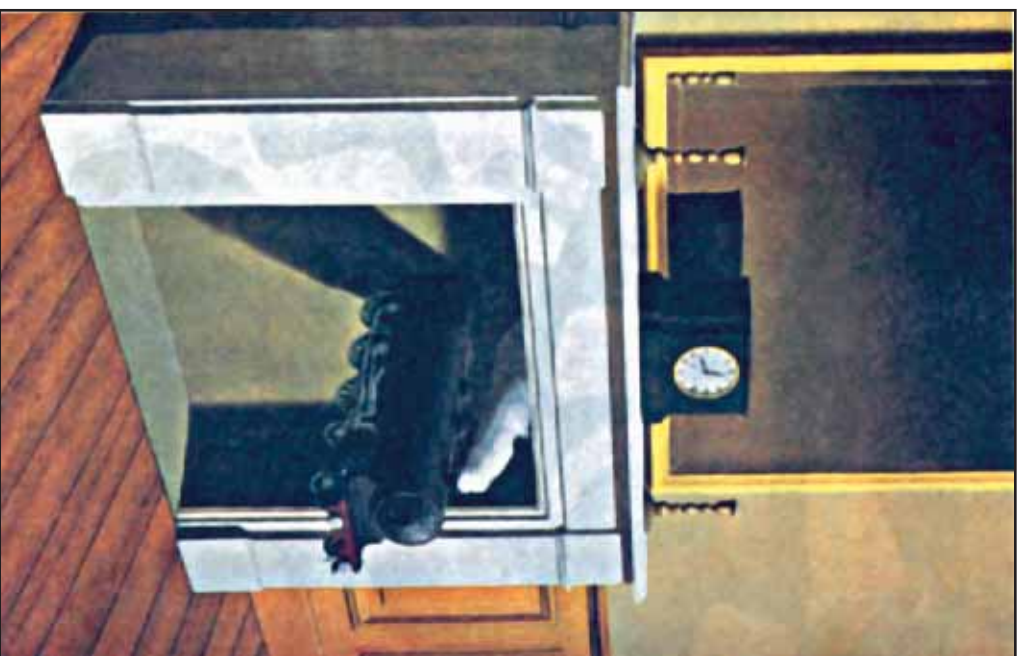
خپل دروني احساس بیانول پیل کړل.

۳- تصویر (اوتول) د (دومینکی)
اثر روغني رنگ او د شمیرا رنگونه
د اکسپرسیونیزم هنر ۱۸۹۳ م

۴- تصویر ((تداوم خطوط)) و ((طای)) اثر رودنی رنگ و سورمالیم ۱۹۳۱ م

۵- تصویر ((بني حرکت وخت)) و ((مکتب)) اثر رودنی رنگ و سورمالیم هنر ۱۹۳۸ م

دکورستانو او اکسپرسيونیستانو له تجربو وروسته طبیعت ته ورته ذهني او خیالي تصویرونه په نقاشی، کي ځای پر ځای شول چي د رسانس له دورې څخه د امپرسیونیستانو تر دورې پورې یې رواج درلود. له همدې امله ((انترعوي)) او د سورمالیزم هنرونو ته لاره خلاصه شوه او هنرمندانو له واقعي عالم څخه خیالي او فکري یا ذهني دنیا او خپلې باطني نړۍ ته مخه وکړه.

۴ او ۵ تصویرونه وگورئ. هنرمندانو وروسته موضوعگانې له نقاشی، څخه بیلې کړې او د خطونو او رنگونو په ترکیب یې بیل وکړ او ابسترک هنر یا (تجربدي هنر) یې منځ ته راوړ.

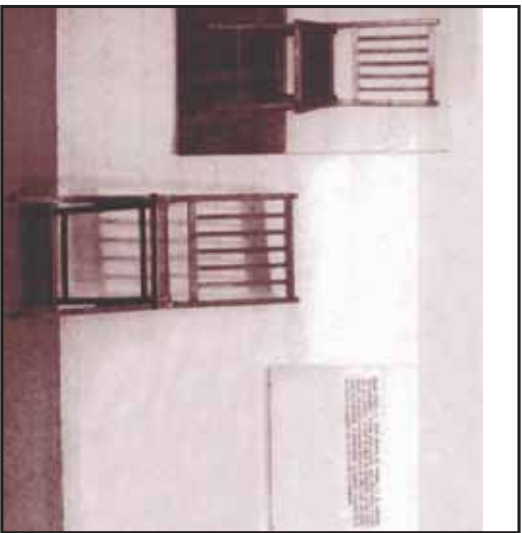
۶ او ۷ تصویر ته پام وکړئ.

له هغه وروسته د شلمې پیړۍ په دویمه نیمایي کې په هنر کې نوي طریقې مطرح شوې. په هنري اثر کې هغه مفهوم د پست مدرن بیل و چې د هنرمند د خیال او فکر څخه یې زیات ارزښت درلود.

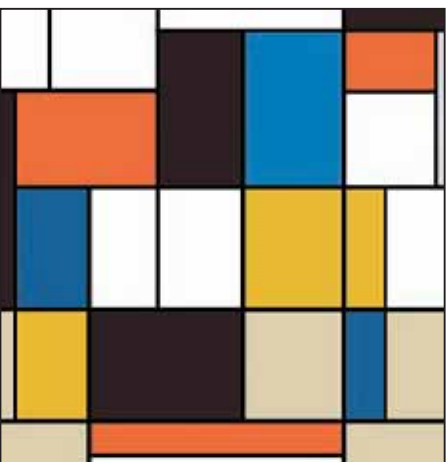
د هنر مند موخه د پست له ملرنیست څخه داوه چې مخاطب فکر کولو او د هنري اثر درک کولو، بیانولو او واقعیت ته متوجه کړي، نو له دې امله په هنري اثر کې د لیدونکي خیال او فکر، موندني له پخوانیو د ورو څخه زیات ارزښت پیدا کړ.

۶- تصویر) د (رکله) اثر د ورج پانچ په کافله په روسیي رنگ انزاعي هنر ۱۹۳۸ م

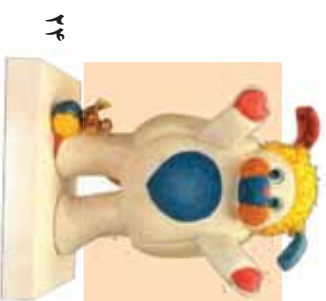

۷- تصویر) ترکیب بندی د (موندلرمان) اثر، تجزیایي هنر ۱۹۲۰ م

۸- تصویر) یوه چوکۍ د کوسپت اثر، د چوکي تصویر او لیکنې، د پست ملرن هنر ۱۹۲۵ م

تعمیرین:
 ملرن هنر او پست ملرن هنرونه د سورپالیزم له هنر څخه مخکې هنرونو سره
 څه توپیر لري؟

له بیکاره کاغذی قطیو خخه د لاسی کار جوړول

په بې کاره قطیو باندي څه کوی؟
آیا کولی شی چې له هغې خخه ابتکاري حجمونه
جوړ کړی؟

زمونږ په شاوخواکي ډیر لوبښي موجود دي چې له هغو خخه د هنري فعالیتونو لپاره گټه واخلو. تر اوسه مو د سیم یا میخ، طبیعي موادو او بیکاره کاغذو خخه بڼکلي ابتکاري شکلونه جوړ کړي دي. اوس غواړو چې له مقوا قطیو، لکه: د اور لگید قطی، د میوو د اوبو قطی، د کاغذی دسمالونو قطی، د غاښونو د کریم قطی، د چای قطی او ... دا ټول تجربه کړی. ددې لوست تصویرونو ته پاملرنه وکړی. د میوو د اوبو د قطیو او د کاغذی دسمالونو له قطیو خخه مو پیکم موټر جوړ کړی دی. ددې لاسی کار مرحلونه پام وکړی. له بیکاره قطیو خخه د لاسی کار جوړول په دوو طریقو سرته رسولی شی. په لومړی طریقه کې قطی خنګ په خنګ کیردي ترڅو وگورئ چې د کوم شکل د جوړولو لپاره مناسب دي. په دویمه طریقه کې د خپلې خوښې شکل وټاکئ. وروسته د خپلې خوښې د شکل متناسب قطی راټولې کړئ او هغه جوړ کړئ. د مثال په توګه د بیلو بیلو وسیلو، لکه: سرویس، الونګه، بیړی، ګرندی موټر، موټر سیکل او ... وروسته بیا هغه قطی چې تاسې ټاکلي دي چې د جوړېدو لپاره مناسب وي را واخلي، قطی ستاسې د خوښې د

شکل په شان سره وښهلوئ ترڅو ستاسې شکل جوړ شي. کولی شئ د قطبو اضافي برخې په بيايي قطع کړئ او ځينې نورې برخې يې د خپل خوښ شوی شکل په شان جوړې کړئ. (د پيکې مویتر د تير تصويرونه پام وکړئ) وروسته يې په رنگه کاغذونو و پوښوئ او يا هغه رنگه کړئ چې ښکلې شي د کار په اخير کې، د موضوع جزئيات جوړ او لاسي کار مو ترټين يا ښکلې کړئ.

۲- تصوير) د مويتر قطبي د ټاټور په شکل بيايي شوی دی

۱- تصوير) پيکاره قطبي

۴- تصوير) د قطبو مخونه په رنگه کاغذ پوښل شويدي، شينې او نور جزئيات پورې اضافه شوي دي

۳- تصوير) پيکاره قطبي د پيکې مويتر په شکل سره ښهلو شوي دي

تصويين:

له مقوا قطبو څخه د خپلې خوښې موضوع جوړه او ښکلا ورکړئ.

د هندسي ډيزاينونو کاپي کول

آيا د جام منار د خښتو ډيزاينونه مو ليدلي دي؟

مسلمان هنرمندان له هندسي شکلونو څخه په گټه اخیستنه د بیلو بیلو اثارو په ښکلا کې د ډیر زیات مهارت درلودونکي دي.

هندسي ډیزاینونه له هندسي قاعدو سره سم انځورېږي. دا ډیزاینونه د ودانیو د ښکلا لپاره کارول شوي دي، ځکه چې هندسي ډیزاینونه خښتې او کاشي چې د مسطیل او مربع په شان وي، کارول یې اسان دي.

د هندسي شکلونو منظم تکرار چې د یوالونه یې پوښلي دي، ودانیو ته یې ځانگړې ښکلا وربخښلې ده. ځینې ډیزاینونه د هندسي سطحي څخه ترکیب شوي، لکه: مثلثونه، مربع گانې او څو ضلعي او ځینې نور یې د هندسي سطحو له لیکنو سره یو ځای رغلي دي. د جام د منار ډیزاینونه چې په هندسي سطحو جوړ شوي دي په غور وگورئ په هغو کې د ((الحکم الله)) جمله چې په هندسي سطحو کښل شوېده له لیکني سره مقایسه کړئ. په ټولو طرحو کې د هندسي سطحو او د هغې اخیزني ترکیب ته توجه وکړئ. وگورئ چې هنري ذوق د هندسي له علم سره څه ډول ارتباط پیدا کوي.

د درس له کاغذ څخه په گټه اخیستنه سره هندسي بیل دیزاینونه په ډبل کاغذ او یا مقوا باندې کاپي کړئ وروسته هغه د لاندې دیزاین په شکل رنگه کړئ.

۲ - تصویر) ډبلو پیلو برخو دیزاین رنگ شوي؟

۱ - تصویر) دیزاین د ترس کاغذ په واسطه پلي شوي دي

۳ - تصویر) د هندسي شکلونو دیزاین جوړ شوی دي

ننځون:

- ۱: په کومو تصویرونو کې هندسي شکلونه وښيي؟
- ۲: ستاسې په چاپیریال کې هندسي شکلونه موجود دي، هغه پيدا کړئ او د هغوی نظم ته پاملرنه وکړئ.
- ۳: د یوه ساده هندسي شکل له دیزاین څخه یوه کاپي جوړه کړئ او بیا یې رنگه کړئ.

د افغانستان له هنري موسسو سره اشناکیدل

ایا پوهیږئ چې هنرمندان په کومو موسسو کې تحصیل کوي؟

په افغانستان کې د هنرمندانو د روزلو لپاره د زده کړې بېلې بېلې موسسې شتون لري. د هنر علاقمندان کولی شي په دې مرکزونو کې د هنر په مختلفو څانگو کې تحصیل وکړي چې عبارت دي له:

● **د کابل د صنایعو نفیسه ښوونځی**: د اښوونځي د پروفیسور غلام محمد خان مینګي په وړاندیز په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې تاسیس شو، ترڅو علاقه لرونکي پښه ییلو څانګو، لکه: نقاشي، انځورګري، مهندسي، سرامیک، نجاري، اوډل (بافت) طبعي کې تحصیل وکړي. له دې ښوونځي څخه پږ تکره استادان چې په شرق کې یې ساری نه درلود، فارغ شوي دي، لکه: استاد (غوث الدین خان)، استاد کریم شاه خان استاد خیر محمد خان عطایي او استاد خیر محمد خان یاري.

● **د غلام محمد میمنګي ښوونځی**: د اښوونځي د محمد ظاهر شاه د سلطنت په دوران کې د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په چوکاټ کې جوړ شو. د ظرفو او ښکلو هنرونو یا کورسونو په نوم یادیده چې په لومړنیو وختو کې یوازې انځورګري په کې تدریس کېدله وروسته بیا دا ښوونځی د غلام محمد میمنګي په نوم ونومول شو چې بیلې بیلې هنري څانګې، لکه: مجسمه جوړونه، میټوږي په هغې باندې ورزباني شوي. په دې ښوونځي کې د استاد خیر محمد خان عطایي او استاد خیر محمد خان یاري په څیر پږ زده کوونکي ورزول شول.

● **د ښکلو هنرونو پوهنځی**: د ښکلو هنرونو د پیاوړتیا په لومړنیو وختو کې د ادبیاتو د پوهنځي په چوکاټ کې د سردار محمد داود خان د جمهوریت په دوران کې تاسیس شو. په ۱۳۶۳ هـ ش کال کې د کابل پوهنتون د ادبیاتو له پوهنځي څخه جلا او د ښکلو هنرونو د پوهنځي په نوم ونومول شو. په دې پوهنځي کې د نقاشی، گرافیک، تیاتر، موسیقی او د مجسمې جوړونې د پیاوړتیا په شتون

لري چې ډېر تکړه او تجربه لرونکي استاذان د هنر په پلټلو څانگو کې د شاگردانو په روزنه بوخت دي.

● **د کابل د خراباتو ښوونځي:** دا ښوونځي د لومړي ځل لپاره د اصلي افغاني موسيقي د زده کړې لپاره د استاد قاسم افغان، استاد غلام حسين، قربان علي خان او استاد پياراخان لخوا د موسيقي د زده کړې لپاره تاسيس شو. په دې ښوونځي کې زده کوونکو د اواز ويل، د موسيقي د آکو غږول په مسلکي ډول زده کول ترڅو په جشونونو، دولتي او رسمي محفلونو او د ولسونو د خوښيو په مراسمو کې گډون وکړي او خپل هنر د خلکو خدمت ته وړاندې کړي لکه استاد قاسم چې په يوه بيت کې داسې وایي:

گر ندانسی غیرت افغانی ام چون به میدان آمدی می دانی ام
چې وروسته استاد رحيم بخش دا شعر په کلاسيک ډول ويلې دي، د دې مکتب زده کوونکو د افغانی، اصیل هنر لپاره ستري ویاړني تر لاسه کړي دي. په ځانگړي ډول استاد محمد حسين سرآهنگ د موسيقي د بابا لقب، د موسيقي د سرتاج لقب د هندوستان د سترو استادانو لخوا گټلی دی.

● **د موزیک لیسسه:** د لومړي ځل لپاره په افغانستان کې د موسيقي رسمي لیسسه ده چې د پوهنې وزارت په چوکاټ کې په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې د سردار محمد داود خان د حکومت په دوران کې تاسیس شوه. په دې لیسسه کې سرریزه په عالي موسيقي نور مضمونونه، لکه: ساینس، اجتماعات، ادبیات هم تدریس کيږي. د موسيقي په برخه کې نامتو استادان، لکه: استاد فقير محمد ننگیالی، استاد اسماعیل عظیمي او استاد سلیم سرمست موسيقي په علمي توگه تدریس کوله. د دې لیسې زده کوونکو په ډلیزو ترانو کې چې د ملي ټلويزون څخه به ښودل کيږي، گډون درلود. په دې لیسسه کې کلاسيکه موسيقي هم تدریس کيږه.

تعمیرین:

- ۱ - آیا پوهنځی چې په راډیو ټلويزون کې کوم هنرمندان مرسته کوي؟
- ۲ - د هغو کسانو ترمنځ چې د خپلې علاقې له مخې هنر سرته رسوي او هغه کسان چې له هنري ښوونځي څخه فارغ شوي وي کوم توپيرونه لري؟
- ۳ - هغه څوک چې د هنري ښوونځيو څخه فاضلې کوم کارونه سرته رسوي؟

له شعر څخه انځور گړي

د يو د استان يا د يو ښکلي شعر له اوريدو وروسته څه احساس درته پيدا کېږي او کوم تصويرونه مو په ذهن کې درگرځي؟

کله چې د غزو او د هغو د لمنو، گالاتو، دښتو، وگړو، وطن او ... په هکله يو شعر اورو، داسې احساس کوو چې په هغه فضا کې عملاً شتون لرو يا ددې وگړو او شیانو سره اړيکه لرو. دا خيالونه کولی شو چې د انځورونو په بڼه بيان کړو. په دې ترتيب سره هر وگړی کولی شي چې د خصلونو، شکلونو او رنگونو په ژبه خپل احساس نوروته بيان کړي. هغه تصويرونه چې د يوه شعر د لوستلو څخه ستاسې په ذهن کې درگرځي، په خپله خوښه رسامې کړئ. وروسته هغه رنگونه چې د شعر له فضا سره همغږي کوي، په هغه بې رنگه کړئ، خپل کارته په غور سره وگورئ او فکر وکړئ چې نور کوم شیان پرې اضافه کړئ چې د شعر له فضا سره زياته همغږي پيدا کړي او هر څه مو چې د شعر په هکله په فکر کې گرځي، پرې زيات بې کړئ ترڅو ستاسې تصوير شعر ته ورنيږدې شي.

(۱- تصویر له شعر خجسته نقاشی د افرشتی آری)

نمونه:

یو شعر چې تاسې ته په زړه پوري وي، انتخاب کړئ او بیا له خپل ښوونکي سره مشوره وکړئ، یو تصویر انځور کړئ چې د شعر مفهوم د شکونو او رنگونو په بڼه بیان کړي.

له کمپیوټر سره آشنایي ایا تراوسه مو په کمپیوټر کار کړی دی؟

کمپیوټر هغه دستگاه ده چې د برېښنا (برق) پواسطه کارکوي چې مختلف امکانات لري، لکه: دمتننو لیکل، انځورگرې، وېزاینونه او د نقاشي بیلې بیلې موضوعگانې په دې دستگاه باندې په سادګۍ او ډیره چټکۍ سره سرته رسېږي. دا دستگاه له دوو برخو څخه SOFTWARE او HARDWARE جوړ شوي ده. د کمپیوټر HARDWARE مختلفې برخې لري چې یوه له بله سره نښتي یا وصل شوي دي لکه کیس (CASE)، مانیتور (MONITOR)، یا هغه صفحه چې د ټلویزیون صفحه ته ورته ده، د کیبورد صفحه (KEYBOARD) چې د ټایپ صفحه ته ورته ده د (لیکلو او د مختلفو عملیاتو لپاره استعمالېږي) او موس (MOUSE) چې د یوې وړې دستگاه په مخ (پد) PAD د کیبورد ترڅنګ قرار لري. د هغې د تڼیو په کې کارولو سره کولی شو چې د مانیتور په صفحه هره علامه فعاله کړو. د CURSOR چې د مانیتور پر مخ حرکت کوي، د موس (MOUSE) سره اړیکه لري او موس ته د حرکت ورکولو په نتیجه کې کولی شو چې د ځای ښود

علامتي COURSER ته تغيير ورکړو او د فعاليت سرته رسولو ځای، لکه: (د خط ایستل) په نښه يا مشخص کړو. د موس د تيمو کښيکارل د کلک Click په نوم يادېږي. په معمولي ډول د موس د کښي خوا اوښي خوا ته د (کښ کلک او ښي کلک) په نومونو يادېږي. د ځيني نورو فعاليتونو سرته رسولو لپاره لازمه ده چې دوه واره کلک شي چې ډبل کلک ورته وايي. (SOFTWARE) په کمپيوټر کې مختلف پروگرامونه شته چې په دستگاه کې وجود لري او په هره يوه کې کولی شو ځانگړي کارونه سرته ورسوو، لکه: (PAINT) پروگرام چې د رسامی او نقاشی لپاره کارول کېږي چې د ويندوز (WINDOWS) يا د کمپيوټر اصلي پروگرام سره مل دی. کله چې په کمپيوټر کار کوو، نو لومړی بايد هغه روښانه کړو، د کمپيوټر روښانه کېدل د کيس پرمخ ته، او د مانيتور پرمخ ته، بلدي سرته رسيږي. کله چې کمپيوټر روښانه کوئ، د ويندوز XP په اتمانيک ډول شروع کېږي او د (WELCOME) صفحه څرگندېږي.

پورته (۱- تصوير) د کمپيوټر مختلفي برخي

۱) - تصویر) د کیبورد صفحه

وروسته (DESKTOP) خرگندېږي دا هغه ځای دی چې کولی شو په بیلو بیلو پروگرامونو باندې کار وکړو. یو شمیر ایکونونه (Icon) د ديسک ټاپ په مخ لیدل کېږي دا په هغه پروگرامونو پورې اړه لري چې په کمپیوټر کې نصب شوي دي او په هر یوه یې چې کلیک کړئ فعالېږي. په دې سربیره دا ایکونونه د ستارټ (START) په تڼۍ پیل کولی شو. د ستارټ د تڼۍ په کلیک کولو سره د پروگرامونو جدول خلاصېږي او د ځای نېود (CURSOR) علامه په هر یوه باندې باید وساتلې، نو یو بل پروگرام خلاصېږي. هر پروگرام مو چې خوښ وي کول شی د هغې فضا ته ننوځئ په هغې کې یوه کرکۍ خلاصېږي چې ځانگړي امکانات لري. د کار تر تمامېدو وروسته کیبورد باید مړ کړئ. د کمپیوټر د مړه کولو لپاره

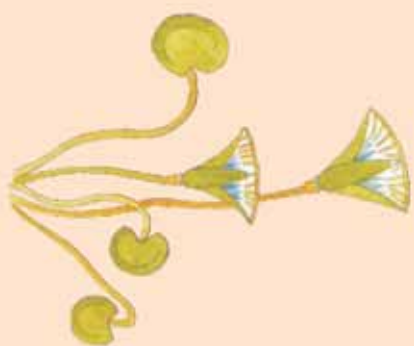

ضرور ده چي د ويندوز له XP څخه خارج شي.
ددې کار لپاره بايد د ستارټ مينو ته ننوزئ چې په لاندیني برخه کې بې
(TURN OFF COMPUTER) ليکل شوی دی هغه کليک کړئ.
يوه وړه کړئ، خلاصیږي د هغې په منځ کې د (TURN OFF COMPUTER)
تنې ده هغه کليک کړئ چې ويندوز XP وتړل شي او کمپیوټر مړ شي.

تعمیر:
په ټولنیزون کې د کمپیوټر د زده کړې پروگرام ته وگورئ او د هغه په هکله سره
وڅېړئ.

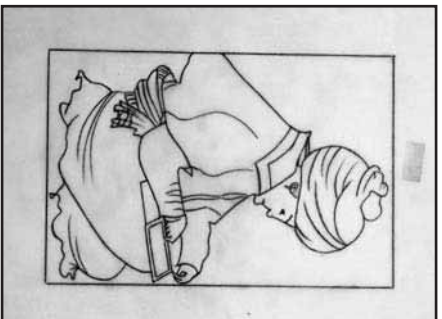

د یوی ساده میناتورې کاپي کول آیا کولی شئ چې د ترس کاغذ پرته یوه کاپي جوړه کړئ؟

په اتم ټولګي کې له میناتورۍ سره اشنا شوي یاست، څه ډول کولی شې چې د یوه ساده میناتور څخه کاپي جوړه کړئ او د خپلې خوښې میناتور وټاکئ. په غور سره د میناتور تصویر، خطونو، ډیزاینونو او رنگونو ته وګورئ. تر اوسه مو د یوې طرحې او مختلفو ډیزاینونو د کاپي کولو لپاره د ترس له کاغذ څخه ګټه اخیستي ده؟

اوس هڅه وکړئ چې له ترس کاغذ پرته، لومړی هر شکل ته په څیر وګورئ او وروسته هغه څه چې وینئ په ډیر زغم سره کاپي کړئ. یوه ټوټه کاغذ د میناتور د کاغذ په اندازه راواخلئ او لومړی د شکل لویه برخه په هغه څه چې ستاسې په نظر لوی ښکاري د اصلي طرحې په شان انځور کړئ او وروسته یې د کوچنیو شکلو په انځورولو پیل وکړئ او هڅه وکړئ چې داصلي طرحې په شان یې وکارئ او خپل انځور تکمیل کړئ. جوړه شوی طرحه په شکاشیپ د میز په مخ او یا د رسامۍ د تختې په مخ ونښلئ. بیا نو رنگونه د اصلي طرحې د رنگونو په شان ترکیب کړئ او

همیشه په یاد ولرئ کله چې رنگونه کاروئ، ترڅو پورې چې یو رنگ وچ شوی نه وي بل رنگ په هغې باندې مه کاروئ، ترڅو وکولی شئ چې د رسم جزئیات په ښه شان پکې ځای پر ځای کړئ. د کار له خلاصیدو وروسته کاغذ د میز له سر اویا د رسامی له تختې څخه جلا کړئ او په یوه نښینه یې په چوکاټ کې وساتئ؛ له روښانه څخه د تیاره کیدو په لور یې کاپي کړئ.

۲- تصویر) طرحه د نرس کاغذ کاپي شوي ده.

۱- تصویر) دا میناتور د کمال الدین بهزاد اثر دی.

۴- تصویر) د تصویر رنگه شوي برخې

۳- تصویر) طرحه بل کاغذ ته کاپي شوي ده.

نمونه
له یوې ساده میناتور څخه کاپي کړئ.

د بېلو بېلو سکویونو او گل گڼدنو سره اشنا کیدل ایا پوهیږئ چې په تکه باندي گلدوزي خوډه لرغوتیا لري؟

(تصویر ۱)

د صفویانو په دوره کې افغاني او ایرانی سکویونو ځانګړی ظرافت درلود چې نړیوال شهرت یې تر لاسه کړی و. د کندهار او هرات سکویونه امکان لري د هغې دورې محصول وي. په تاسف سره باید ووايو چې ماشيني گل گڼدنې، لاسي سکویونه له دود څخه غورځولي دي. په ننۍ نړۍ کې سکوی او گل گڼدنه هنري ځانګړتیاوو دودیزه برخه ده چې په زیاترو سیمو کې یې ارزښت د پاملرنې وړ دي گل گڼدنه هغه هنر دی چې په افغانانو کې له ډیرو پخوانیو زمانو څخه رواج لري چې په ځانګړي بڼه کې او ظرافت ترسره کېږي.

سر سیمون، جای نمازونو، شالونو،

خولی، او د اس او اوبن د سر د ښکلا لپاره گټه ترې اخیستل کېږي. د گل گڼېني طریقي په درو برخو ویشل کېږي. په اوله طریقه کې ټوله د رخت ټوټه په رنگارنگ تقصونو پوښل کېږي. لومړیو تصویرونو ته پاملرنه وکړئ. په دویمه طریقه کې د رخت د ټوټې یوه برخه گڼل کېږي چې د گل گڼېني او د رخت د ځمکې د ښکلا اړیکه په رنگ او ډیزاین کې منځ ته راوړي. دویم تصویر ته وگورئ. دریمه طریقه ددې هنر پر مختلفي نمونه ده چې بیل بیل ډولونه لري، لکه: په رگراف کې گڼېنه ((چې یوه اندازه بوده او ستنه د باندي را وباسي او په ظرفو بخښي گڼېني او د هغې په شاوخوا باندي گل گڼېنه کوي چې یو نوي ډیزاین مینځ ته راشي. د رگراف گڼېني نموني په دریم تصویر کې وگورئ.

(۱- تصویر) د پلار گڼېنه

۳- تصویر په سنڌو گراف کېلایه

د گل گڼډنو لپاره د مختلفو ټوکروانو، د ورېښمو او سنډو له تارو څخه گټه اخیستل کېږي. که چېرې ښکلي او تازه وي د طلايي رنگه او تقریبي رنگه ورېښمو او سنډو څخه دې استفاده وشي چې په نتیجه کې به یو ارزښتناک اثر پر لاس راشي. په څلورم او پنځم شکل کې د طلايي ورېښمو او تقریبي سنډو دوو نمونو ته پاملرنه وکړئ.

(۳ تصویر) په مخمل تیر کېلایه

ډیر مهم ټکي په گل کنډو کې د هغې کیفیت، طرح، دیزاین او رنگونه دي چې په ډیر ظرافت سره باید سرته ورسېږي او ډیزاینونه یې په دوو ډلو ویشل کېږي، لومړی د گلابو، وښو، حیواناتو، انسانانو په ځانگړي ډول د ناوي او زوم د کالیو انځورونه په ۶ تصویر کې وگورئ. په دویمه ډله کې هندسي شکلونه ترسترگو کېږي. سربیره پردې کله

(۴- تصویر) په تافته پلدي، په طلايي رنگ سکوي

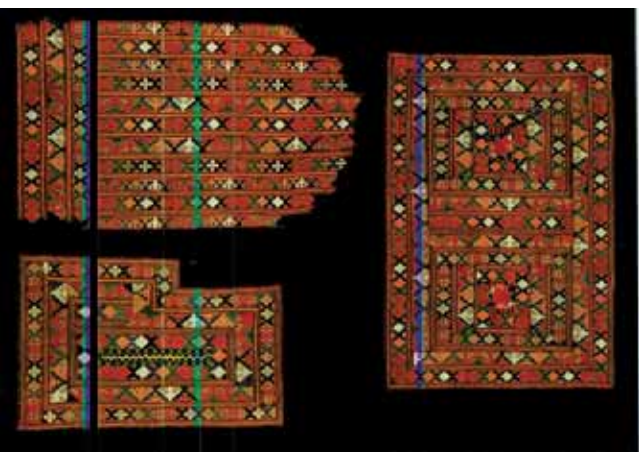
د ناوي شال په ۱۲ سیرۍ کې

کله د طرحو په منځ کې لیکنې هم گڼل کېږي. ۷ تصویر ته په څېر وگورئ. دا د سکوی یوه په زړه پورې نمونه ده چې په ننیو وختوکې د مسلمانانو ترمنځ فکلور ریک دود دی. دا نمونه د قران کریم یو آیت دی چې د معظمي کعبې په پرده په طلايي رنگه ورښئمو او سنلو په تور مخمل په برجسته توگه گڼل شوی دی.

۸- تصویر) د کعبې شریفې ډبرې د برخې گڼل شوی د قران کریم آیت

۷- تصویر) په هندسي شکلونو باندې ښواین

۴۲

تعمیرین:
د گل گڼېدو ه نمونه پيدا کړئ او د هغه د رنگ، ډیزاین او د گڼلو طریقه سره پرتله کړئ.

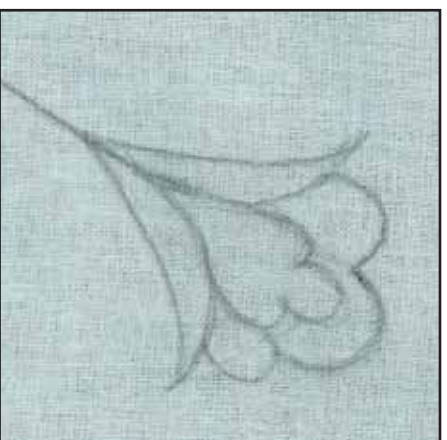

د یوه ساده سکوی (گل گنډ) جوړول تر اوسه مو د سکوی خو نمونې جوړې کړي دي؟

د رخت د مختلفو ټوټو دښکلا لپاره له گل گنډونو څخه استفاده وکړئ.
گل گنډل په بیلو طریقو سرته رسېږي. تاسې کولی شئ چې د یوې
ټوټې رخت د ښکلا لپاره د سکوی یوه طریقه انتخاب کړئ. د طرحې د
نقلولو طریقي هم خورا زياتې دي. ماهر گل گنډونکی د طرحې له انتقال
پرته د رخت پر ټوټه باندې بیل بیل ټوټیزاینونه سکوی کولی شي او هغه

۱- تصویر) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

۱- تصویر) په رخت باندې گل گنډ جوړ شوی دی

۳۱ - تصویر) د طرحې د مختلفو برخو وکیدل

۳۲ - تصویر) تیار شوی گل گنډ

څوک چې ډیر مهارت نلري، هغوی د کارین پییر یا د طرحې د خطونو په سوري کولو باندې د خاورو یا د سکرو میدگي اچوي، ترڅو د رخت پرمخ یې نښې پاتې شي. د گل گنډلو د سرته رسولو لپاره، د رخت ټاکل شوي طرحه، رنگه سنډه یا ورنښم او د رخت د کلک نیولو لپاره یوه کارگاه تیاره کړی.

لومړی طرحه د کارین پییر او یا د طرحې د سوري کیدو له لاري رخت ته ورنقل کړی. بیا طرحه په چپه گنډنه ډکه کړی چې ډیزاین منظم شي. ددې لپاره چې طرحه مو ښکلي شي د سرو سنډو او یا د ورنښمو په واسطه د هغې د منځنۍ برخې د وکیلو هڅه وکړی. په دې ډول طرحه له رنگ څخه ډکه او ښکلي کیږي. په وکیلو کې یې کورښښ وکړی چې ستنې په منظم ډول د یوې او بلې په څنګ ولگېږي او د کار هیڅ ځای خالي پاتې نه شي او د طرحې سطحه په رنگه سنډو یا ورنښمو وربښل شي.

د کار په پای کې لازمه ده چې د رخت څلور خواوې قات او وېي گنډوی چې د وخت په تیریدو یې تارونه راونه وزی. جوړ شوی گل گنډه کولی شی په چوکاټ کې وساتي او یا هغه د بالښت، دستکول، کالیو او ... لپاره وکاروی. او هم کولی شی په دې کار، بالښت، روحاني، د میز پوښ، د کمیس ټیټ، د لستونو خولې، لمن او داسې نوروته ښکلا ور وربخښي.

تصویرین:
یوه طرحه انتخاب کړی او په هغې کې گل گنډنه وکړی.

د افغاني هنرمندانو پيژندنه

د معاصر افغاني هنرمندانو د اثارو نمونې مو ليدلي دي؟

استاذ کریم شاه خان:

کریم شاه خان په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د کابل په ښار کې د خپل ژوندانه لومړنۍ ورځې پیل کړې. استاذ خپلې زده کړې په عیادیه کې سرته رسولې او د رسامۍ هنر یې د صنایعو په ښوونځي کې زده کړ. استاذ کریم شاه خان له ښوونځي څخه تر خلاصیدو وروسته د ښوونکي مقدسه دنده تر لاسه کړه چې څلویښت کاله یې په پوره ایماندارۍ او اخلاص دغه دنده ترسره کړه او د رسامۍ د هنر د تدریس له لارې یې ډیر زده کوونکي وروزل. استاذ د ډیرو عالي اخلاقو او ډیر ښه هنر خاوند و.

دده هنري کارونه د ریالیزم په سبک برابر وو چې پر طبیعي منظرو سربیره د څارویو او الوتونکو په سکیچ کولو کې یې ځانگړی استعداد او لیاقت درلود. استاد یو کتاب چې د وحشي او اهلي حیواناتو او الوتونکو انځورونه و، تالیف کړ چې په ۱۳۳۲ تر ۱۳۳۳ هـ ش کلونو کې د صنایعو د ښوونځي، لخوا طرح او ډیزاین شو او د پوهني وزارت لخوا چاپ شو. استاذ د شپيتمې کاليزې په اخيرو او د ډاکټر نجيب الله د حکومت په پای کې په کابل کې له دې فاني نړۍ څخه سترگې پټې کړې.

استاد شبنم:

استاذغلام محى الدين شبنم د عبدالرحمن زوى په ۱۳۱۴ هـ ش كال كې د غزني په مركز كې وزېږېد. د ابتدايي او ثانوي زده كړو له ترسره كولو وروسته يې خپل ليسانس د فابنن له هيواد څخه لاس ته راوړ او بېرته وطن ته راستون شو. استاد شبنم د لومړى ځل لپاره د كابل په دارالمعلمين كې د هنر د ښوونكي په حيث مقرر شو. د خدمت په ۳۹ كلنه دوره كې د خپلو شاگردانو او كاري انديو لاندو لپاره زړه سوانده اوښه ښوونكى و. ده د خدمت په دوره كې د ملاحظي وړ وياړني، لكه: ښانونه، مالونه، تقدير نامې ترلاسه كړيدي. استاد شبنم په ابتكاري اړت كې د افغانستان د هنر يو غښتلى او وړلى شخصيت و چې ډير اثار لري. سربيره پر هنري كارو د هنر په هكله تاليفات هم لري. د ځوانانو لپاره د نقاشي د تدريس رهنما چې په ۱۳۸۰ هـ ش كال كې چاپ شويده او بل كتاب يې نقاشان معاصر افغانستان چې په ۱۳۸۱ هـ ش كال كې د هجرت په دوره كې چاپ شوى دى، دده د تاليفاتو له جملي څخه دي.

نومړين:

د خپل چاپيريال له الوتونكو څخه يو سكيچ كړئ.

د قرآني آیتونو بر جسته کول

آیا تر اوسه مو ډبریني او خټیني لرغوني لوحې لیدلي دي؟
دا لوحې مو په کوم ځای کې لیدلي دي؟

زموږ په گران هیواد کې ډبریني لوحې په ښکلو ډیزاینونو او یا په اسلامي خطونو ښکلي شوي دي. پخوانۍ ودانۍ په ښکلو ډیزاینونو په ځانگړي ډول په جوماتو کې کارول شوي دي. د اسلامي خطونو څخه په گټه اخیستنه په ودانیو باندې د قرآني آیتونو لیکنې د ښکلا، تبرک او د لوی خدای (ﷻ) د ذکر لپاره دي. تاسې هم کولی شئ چې د خپل هیواد د نامتو خطاطانو لیکنې پیدا کړئ او د هغو له مخې یوه ښکلي خټینه لوحه د خپل کور د ښکلا لپاره جوړه کړئ. لومړی د ښکلي خط یوه نمونه پیدا کړئ. د قرآن کریم د آیاتونو د جوړولو په وخت کې باید اودس وکړئ. د خطونو خټلې په ډیر غور په بیاني

(۱) تصویر) طرحه د سنجي صحنې په نقل شویده.

(۱) تصویر) څنگه او صفحه جوړه ده

غورځي کړئ او هغه وکړئ چې د ليکنې ځای په منظم ډول قطع او د ليکنې ځای خالي شي. تياره شوي طرحه د ختینې لوحې په سرچې ۲ سانتي متره قطر ولري، کېږدئ او کاغذي طرحه د سنجاق په واسطه په خټه کې کلکه کړئ. د ليکنې ځایونه په یو شي چې نوکه یې ډیره ظرفیه وي، په ډیر غور او دقت ژور کړئ بیا کلک شوی کاغذ د لوحې له مخې پورته کړئ، وروسته له هغې د یوه سانتي متر په اندازه اضافي خټه ترې وباسئ چې لیکنه برجسته شي. بیا د ليکنې څنډې بڼوی یا صافي کړئ او پرېږدئ چې د خټو لورحه وچه شي. که خوښه مو شوه، نو تر وچیدو وروسته کولی شئ هغه رنگه کړئ او په هغې باندې ونس ووهئ چې ځلانده شي.

۱) تصویر، جوړه شوی صفحه هواره او بڼوی کړئ.

۲) تصویر، اضافي څپه له صفحې وباسئ.

نمونې:
د اسلامي خطونو یوه ساده او بڼکلي نمونه په برجسته توګه جوړه کړئ او هغه په رنگونو بڼکلي کړئ.

په نقاشي کې له (PAINT) پروگرام څخه گټه اخیستنه

تاسي کولی شئ چې په کمپیوټر نقاشي وکړئ؟

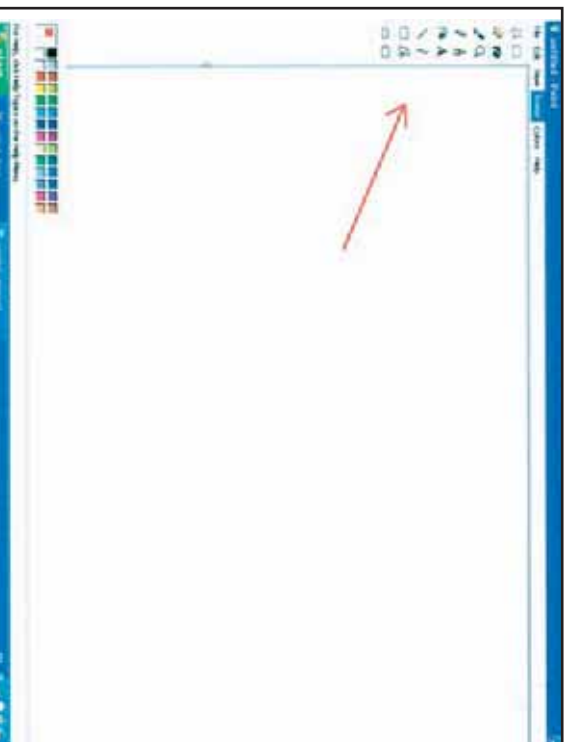
د (PAINT) له پروگرام څخه د استفادي لپاره لومړی کمپیوټر روښانه کړئ.

کله چې د ماینټور (DESKTOP) پرمخ اصلي صفحه څرگنده شي د سټارټ (START) د تڼۍ په کلیک کولو سره چې د صفحې په لاندنۍ

PAINT, صفحه په ماینټور کې.

برخه کي کين لوري ته ده، (PYOGRAMS) ليکني ته يوسئ يوه نوي مينو خلاصيري. په دي مينو کي خای بنود د ليکني خواته يو سئ چي بله مينو خلاصه شي. په لسټ کي (ACCESSORIES) پيدا کړئ او خای بنود هغي ته ورولئ. په ترتيب يوه بله نوي مينو خلاصيري چي په هغي کي د (PAINT) پروگرام وجود لري او په هغه باندې بايد کليک شي چي د (PAINT) پروگرام ته ور داخل شئ. د (PAINT) کړکي په يوه لويه سينه او رنگه صفحه کي په اصلي برخه کي شامله ده. کولی شي چي په هغي باندې انځورگري او نقاشي وکړئ. د دي صفحه چي په چپ پورتي طرف کي د انځورگري لوبني او وسيلې ليدل کيږي، لکه: پنسل، پنسل پاک، مويک، رنگ او... په کليک کولو سره هغه فعال کيږي او بيا د موس په حرکت خطونه مشخص کړئ. د پنسل، مويک يا د رنگ په علامو باندې کليک وکړئ او د موس په حرکت د خپلي خوښي خطونه او شکونه انځور کړئ. وروسته بله علامه فعاله کړئ په هغي باندې په کليک کولو نوي شکونه د هغي برمخ وکارئ. دي کار ته ادامه ورکړئ

چي له ټولو وسيلو سره اشنا شئ: د صفحي په لاندني برخه چي خواته د رنگ پليټ وجود لري چي د تور او سپين په گابون ۶ ۲ رنگونه دي. د دې رنگونو د هريوه په کليک کولو کولی شئ د خپلي خوښي رنگ فعال کړئ ترڅو رنگه خطونه او شکلونه رسم کړئ. د رنگ سطل چي د عمودي مينو د پورتنۍ برخي په چپ طرف کي قرار لري دصفحي په لاندې پليټي د هر رنگ په کليک کولو سره کولئ شئ بيلي بيلي سطحي رنگه کړئ.

د صفحي پورتنۍ چي خوا ليکنونه څير شي د (IMAGE)تنۍ کليک کړئ چي کوچني مينو خلاصه شي؛ په دې مينو کي (CLEAR IMAGE) کليک کړئ چي صفحه بيا سپينه شي اوس له سطل د خپلي خوښي په رنگ اصلي صفحه رنگه کړئ. وروسته په وسيلو او نورو رنگونو رسامي او نقاشي وکړئ. که چيري د پليټ په هر يو رنگ کليک کړئ، يوه وړوکي کرکۍ خلاصيري چي هغه ډير زيات رنگونه ستاسي په واک کي درکوي. تاسي کولی شئ چي د دې جدول هريو رنگ چي ټاکي د OK د تنۍ په کليک کولو هغه رنگ فعال کړئ. بيا کيدلی شي چي رسامي او رنگ اميزي پرې و کړئ. که غواړئ چي د نورو بيلو بيلو رنگو څخه گټه واخلي، نو د (DEFINE CUSTOM COLORS)تنۍ کليک کړئ ترڅو د بيلو بيلو رنگونو جدول ستاسي په واک کي درکړي. د هري برخي په کليک

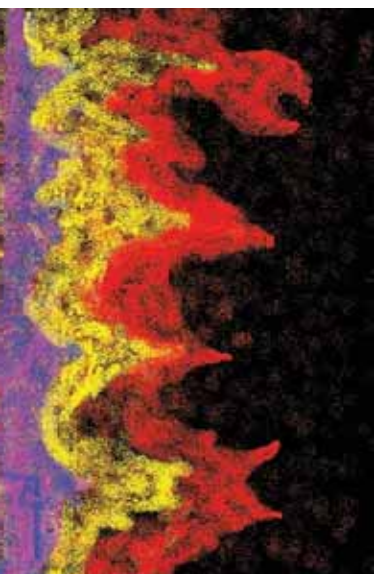

(تصوير ۴)

(تصوير ۳)

کولو د جدول بیلو رنگونو در چي یعنی تیاره او روښانه رنگونه د یوې نړۍ فیتي په مخ د جدول ښي، خواته لیدلی شی، او په هر یوه یې چې کلیک کړئ او بیا د (OK) تڼۍ، کلیک کړئ ستاسې د خوښې رنگ فعالیږي. د نوي رنگ تر انتخابولو وروسته (ADD TO CUSTOM COLOR) کلیک کړئ دا نوی رنگ په رنگه پلیټ کې په اصلي صفحه ور زیاتېږي. دې پروگرام سره په اشنا کیدو کولی شی، چې بیل بیل تصویرونه نقاشي کړئ او خپل ذهني خیالونه، ابتکاري طرحې، هندسي طرحې او ازاد شکلونه له خپلې خوښې سره سم انځور کړئ.

(تصویر ۴)

تمرین:

د (PAINT)، پروگرام په مرسته د خپلې خوښې موضوع انځور کړئ.

د افغانستان د ملي موزیمونو سره اشنايي

د کندهار موزیم:

د کندهار د موزیم لرغوني لوبښي او اثار تر ۱۳۳۴ هـ ش کال د ښاروالی د وسایلو سره یوځای ساتل کیدل. په همدې کال کې د کندهار د نایب الحکومه عبدالغني خان په امر او لارښوونه د ښاروالی دفتر و نه او د موزیم ماموریت سره جلا شول. د موزیم لپاره یوه خونه و ټاکل شوه چې لرغوني آثار د نندارې لپاره په کې په منظم ډول کینودل شول. په ۱۳۳۹ هـ ش کال کې د پوهنې وزارت د اقدام له مخې موزیم له ښاروالی څخه جلا له ۷۰۰ آتارو سره د پوهنې په مدیریت پورې وتړل شو. ددې موزیم ځینې آثار د دولتي ادارو لخوا اهما شوي وو او ځینې نور یې له بازار څخه رانیول شوي وو.

د غزني موزیم:

د لرغونو آثارو د زیاتیدو په وجه چې په یوه خونه کې ساتل کیدل، دغزني د موزیم د تاسیس سبب شول. ددې موزیم اثار ځینې په ناڅاپي ډول لاس ته راغلي دي، لکه: د بیلو بیلو زمانو لرغوني سکې، خطي نسخې، د ډبرو د لوبښو ټوټې وي چې د سلطان محمود غزنوي د مقبرې په ودانۍ کې ساتل کیدي. د ایټالوي لرغون پېژندونکو د کیندلو په نتیجه چې د غزني په مختلفو سیمو کې یې وکړې، ډبر لرغوني آثار لاسته راغلل چې ځینې یې له اسلام څخه مخکې او ځینې نور یې په اسلامي دورو پورې تړاو درلود، نو ځکه پس له هغې د غزني موزیم زیات ارزښت پیدا کړ. د

غزني د موزيم اثار دوه ډوله دي. يو ډول هغه اثار دي چې تر کيندنو پرته لاس ته راغلي دي، په عمومي ډول د غزني له بازار څخه اخیستل شوي دي، لکه:

قلمي نسخي، ډبري، لوحې او فلزي اثار چې د غزني دینار نه دباندي له اطرافو څخه لاس ته راغلي دي، د غزنویانو په دورو پورې اړه لري چې په هغو کې دوي لږې کتوري چې په هغې باندي د مات شوي صلیب او په کوفی خط د لیکنو علامي موجودي دي، د زمربانو مجسمې چې په بڼونو د اوبو د فوارو او یا شینلو استفاده تري کیده. د مرمر و ډبري چې په هغې باندي د حیواناتو څیرې په مجز العقول (د عقل څخه پورته) کیندل شوي وي، سکې، سفالي لوښي، د ښکلا ټوټې چې په غالب گمان یا له خټې او ځینې له محلي گچ څخه دي. ددی اثارو په ډله کې شامل دي. د غزني د موزیم ارزښت په دوو اصولونو کې نغښتي دی. لومړی دا چې موزیم د غزنویانو د دوران د هنري سبک ښکارندويي کوي او دویم دا چې د غزني د موزیم ځینې اثار له اسلام څخه په مخکې دورو پورې تړاو لري.

د نهم ټولګي د منابعو فهرست

۱. د نقاشي د تدریس لارښود د تنکیو ځوانانو او ځوانانو لپاره، غلام محی الدین شینم ۱۳۸۰ کال
۲. د هنر د تدریس د ښوونکو لارښود د لومړیو، دویمو او دریمو ټولګیو لپاره کور د ۴/۵۳/سال ۱۳۸۵.
۳. د لاسي چاپ کارگاه فني او حرفوي کود ۲۰/۳۵۸، ۱۳۸۴
۴. د نگارګري کارگاه فني او حرفوي کود ۲۹، سال ۱۳۸۶
۵. د ایراني کاشي کاري طرح او اجراء محمود ماهر النقش. انتشارات موزیم رضاعباسي
۶. د هنر دایرة المعارف، روئیني پاکیار. د معاصر فرهنگ نشر ۱۳۸۶ کال
۷. هنر د زماني په اوږدو کې، هلن گاردنر. د نگاه انتشارات او گاه ۱۳۸۶ کال
۸. د نقاشی د مکاتب سره آشنایی فني او حرفوي کود ۲/۴۵۰، کال ۱۳۸۶
۹. په تاریخ کې د هنر سیر ۲، د پوهنځي نه مخکي کود ۸/۵۹۴، کال ۱۳۸۶
۱۰. د هنر کارگاه ۲ د پوهنځي نه مخکي کود ۱/۵۹۴، کال ۱۳۸۶
۱۱. په شلمه پیر کې اخیریني مفاهیم او روښکړونه، ادارود لوسي اسمیت.
۱۲. هنرمندان روبرت نیتین، نشرنی
۱۳. هنر په مرکزي آسیا کې کالپوگا خچکورا، اکبر حاکیموف، ترجمه ناهید.
۱۴. د ایران د لاسي صنایعو سیر (مقالو مجموعه) چي کلاړک، د ایران، تهران د ملي بانک انتشارات

۱۵. د خط د هنر پیدایښت او په هغې کې د تحول سیر، جواد یساوولی ثانی. د فرهنگسرا
انتشارات

۱۶. د افغانستان فشرده تاریخ، فاروق انصاری. د مطالعاتو مرکز، کابل، ۱۳۸۳ کال

۱۷. د افغانستان مهاجر نقاشان، غلام محی الدین شبنم غزنوی. د یونسکو دفتر،
۱۳۸۱ کال

۱۸. موزیم پېژندنه او د موزیمونو سیر په افغانستان کې.

۱۹. خودآموز گام به گام Windows- Meid Center، مرتضی نوربان او
نرگس نوربان، زینت حسینی رامشه د بېشه انتشارات، کال ۱۳۸۴.

۲۰. BY ONDORISHA, ۱۹۷۴, EMBROIDERY FOR FUN.
PUBLISHERS

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**